

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . . . 3 fl.
" pol leta . . . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . . . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . . . 2 fl. 50 k.
" pol leta . . . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . . . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 19.

V Mariboru 22. avgusta 1867.

Tečaj I.

O Madžarih. (Iz Svetozora).*

Na kolikor v mrak starodavnih časov bistrost človeškega duha prodreti more, pokazuje se nam Azija kot zibel človeškega rodu. Tam se mora iskati začetek vsega tega, kar giblje sedajne omikane narode; tam se je probudila prva delavnost ljudskega plemena, in ako sledimo razvoj obrta, trgovine, umetnosti in znanosti, vedno pridemo v ta del sveta, kateri je zraven tega tudi zibel prvotnega vredjenja držav in naj imenitnejših izpoznanj naboženskih. Ako si naša Evropa nemore prisvajati izvirnosti v teh betvah človeškega činjenja in dejanja, si ji mora pa brez vsega ugovora pripoznati prednost pred Azijo v tem, da je vse, kar je tam vzelo svoj početek, v Evropi izdatnejše napredovalo in da je mnogo stvari tukaj prišlo na naj višjo stopnjo popolnosti. Indoevropsko pleme se je tega popolnovanja vdeleževalo.

V daljnem teku zgodob vidimo, da je Azija kakor iz zavidanja, da v zgodovini mlajša, mnogo manjša in od prirode vbožnejše obdarjena Evropa z svojimi napredki zasenčuje početno bivališče človeštva, kdaj pa kdaj iz srednjih visočin svojih v Evropo izpošiljala mnogobrojne čete divjih, surovih narodov, kateri so kakor vihraje s gor vrinoli se v del našega sveta, napadali narode evropske mirno delajoče in pridno napredujoče in jih ropali, plenili, ničili, gubili, po tem besnim delu pa sopet minoli, kakor bi za nič drugega ne bili vstvarjeni nego da omiko in izobraženost zabranjujejo. Strašen dokaz tega so Huni, ki niso le celo vzhodno Evropo potepali, ampak tudi v srednjo noter do Francoskega, ja tje do severne Italije pridrli povsodi svoje poti zaznamenajoči z krvijo, ognjem in podrtinami dokler da so izvršivši to barbarsko svoje poslanje izginoli brez sledu v takratni zmesi narodov. Vredni njihovi nasledniki in sorodniki Obri se niso drugače obnašali, dokler da tudi ti niso podlegli premoči izobraženosti evropske.

Rodovitne ravnine ogerske, v ktere hočevniškemu živetju posebno primerne so se že Huni in Obri tako zaljubili, da so na njih vdarili glavno svoje taborišče, od koder bi povzemali pogubne svoje napade, so dočakale še tretjega obiskovanja te vrste. Slavno kraljevstvo velikomoravsko, drugi kolikor vemo poskus Slovanstva zapadnega proti postaviti se z združenim močijo zjedinjenim silam Nemštva, je kmalu vzbujalo zavidnost nemških vladarjev. Zastojn se je sicer napanjal Ludvik Nemški razdrobiti lepo se razcvetajoče kraljevstvo, zastojn je proti njemu besnil vnuk jegov Arnulf, hrabri Svetopolk je zmagal vsa nasištva jegova. Tu je besni Arnulf poklical na pomoč Madžare, kateri so se na vzhodni strani za Karpatami po kočevniško sem tam klatili kakor nekda Huni in Obri, z kterimi jih je vezal jednaki izvir.

Tako so se divji Madžari prignali od vzhoda in so Nemcem pomagali ničiti in pogrebati nadepolno kraljevstvo velikomoravsko, ki je bilo po smrti Svetopolka Velikega oslabiljeno po neslogi sinov jegovih. Rodovitne nižave po Donavi in Tisi so prišle v posest novih Hunov in Obrov, v posest Madžarov, kateri so vničivši kraljevstvo Svetopolkovo kakor klin zagozdili se med Slovanstvo severno in južno, ki je od teh dob od sebe odtrgano ostalo. Naj slavnejši zgodavinar madžarski pred nedavnem vmrl Lad. Szalay se sicer ne sramuje svojemu narodu naj večjo zaslugo iz tega pripisovati,

*) Česki obrazkovani tednik, ki ga vsem češčine vajenim Sloven-
cem iskreno priporočamo.

da je namreč pretrgal ono zvez Slovanstva. Tako vendar more le pisati sovražna strast, kajti iz tega Szalayevega stališča bi bili n. p. Cortez, Pizarro in jim podobni zatiravci človeštva naj zaslužnejši junaki in dobrotniki jegovi.

Madžari na Ogerskem v novi svoji domovini so v navajenem svojem življenju dalje stopali in popolnoma kakor poprej Huni in Obri vsako leto v kako sosedno deželo včasih tudi v oddaljene kraje vdiral na rop in plen, povsodi tudi svoje poti zaznamenajoči z krvavimi stopinjami. In zdelo se je sopet, da nimajo tudi oni drugega poklica, nego da bi bili kakor sorodni njihovi predhodniki po izpolnjeni meri od izobraženejših sosedov kaznovani in vničeni ali pa, kamor jim je šlo, zagnani. Vendar prišlo je drugače. K koncu desetega stoletja ravno, ko so se pri okolnih narodih vstanovila mogočna vladarstva od krepkih in slavnih vladarjev (na Nemskem od Otonov, na Českem od Boljeslavov, na Polskem od Hrabrega, na Ruskem od Svetoslava itd.) so bili Madžari na svojih napadih z nekoliko bitvami podučeni, da jih dosedajno življenje spravi v grob in spokorivši se so se začeli priučevati živetju evropskemu in se ravnati po izgledu svojih sosedov. Ta imenitna sprememba, ki je jedina Madžare rešila pogube, se je pripetila posebno za Stefana Svetega, pravega vtemeljitelja kraljevstva ogerskega in sami Madžari tajiti ne morejo, da so jim v tem bili naj poglavitnejši učitelji in pripomočniki Slovani. Vsaj je bil praški biskop sveti Vojteh krstil Gejzovega sina Stefana Svetega in Vojtehov učitelj Radla (ali Anastazius, kakor se je imenoval postavši prvi opat prvega benediktinskega samostana na Českem v Brevnovi) je zasedel prvi ravno vstanovljeno stolico nadbiskopovo v Ostrogomu. In kakor so bili na polju erkevne Madžarom Slovani učitelji, tako tudi v vredjevanju občinskem in političkem, katero je Stefan pri svojem ljudstvu vpeljal popolnoma se drže vzora slovanske vredbe županijske. In tako so v vsem drugem postali Slovani Madžarom učitelji. Zkazala se je tudi tukaj skušnja resnična, da mora neizobraženi, divji napadnik se konečno podvreči vplivu in moči naroda od njeega premaganega ali izobraženejšega in bolj napredujočega. V tem bi še sam Szalay nam ne mogel nasproti govoriti, zakaj treba je le pokazati na tisoč in tisoč slovanskih besed, ktere so se deloma brez vse zмене v jezik madžarski vzele in kterih ne izpleve več iz njega vse napanjanje bistroumnih novejših jezikoznancev.

V svojem delu je Szalay gotovo premišljeno pozabil omeniti, kako so Slovani onim, ki so na nje navalili toliko leta in leta trajajočega zla, poplačevali z naj večjo dobroto, z zaslugami trajajočimi, kterim se imajo Madžari zahvaliti, da so sploh še v Evropi. Bogu bodi žal, da je „golobičji“ značaj slovanskega naroda, ki ga tako mnogokrat slavijo in povišujejo vzlasti naši peveci, mu prinašal toliko škode, da si je želeli, da bi se rajše mesto golobičjega večkrat sokolovo sree v njem bilo oglaševalo.

Štefan Sveti pa ni vstanovil vladarstva madžarskega, katero pri takratnih lastnostih madžarskega ljudstva še mogoče ni bilo, ampak vstanovil je vladarstvo ogersko, katero je bilo vseh narodov, ki so prebivali v kraljevstvu jegovem. Če tedaj v naših dnevih madžarski državniki, prisvajajoči na Ogerskem vso opravičenost le narodnosti madžarski, na široka usta kričijo o več kot 800 letni starosti države madžarske, tako gotovo sami, če le zgodovino domovine svoje znajo, predobro vedo, da zelo grešijo resnici na škodo, da

modri Štefan take krivice ni mogel pripustiti, prvič ker je bil takrat jezik madžarski popolnoma neizobražen, drugič pa, ker bi bilo samo opravičenje Madžarov vzbujalo neprestane boje domače, ki bi bili slednjič celo madžarsko pokolenje v pogubo pripeljali. Latinsčina v takratnih časih po celem svetu katoliškem izobražen jezik, je tudi v kraljevstvu ogerskem, po kolikor je bilo katoliško, izključivo gospodovala v crkvah, v šolah in v obče v vsem javnem življenju, in tako je ostalo stoletja, in celo takrat, ko jo je že v vseh drugih deželah domači jezik razun katoliške službe božje izpodrinol bil iz te izključivne pravice. Vsaj še sedaj ni težko najti ljudi, ki se še spominjajo in ki bi nam to spričaje potrdili z lastno skušnjo. (Konec prihodnjič.)

Še nekeje o realnih šolah.

„Nekaj malo moram svojega sina v šolo dati“, pravi skrben slovenski gospodar svojemu sosedu, premišljeva po eni strani velike stroške, kako bi je z manjšo škodo za svoje slabo gospodarstvo, od svojega malega čistega dohodka lože v daljnem mestu poplačal; po drugi veliko potrebo omike, ktera le je zmožna, človeka srečnejšega narediti, mu prisluzek potrebnega polahčati. Kakor ljudje v divjačini v gostih ameriških hostah še zdaj o Bogu mislijo, kateri vejo, da je, samo ne vejo, kde, v kaki podobi, kake moči; tako pravi vsakemu slovenskemu kmetu neki znotrajni tihi glas, da se poboljšanje svojega stana, premožnost in sreča le v nekem idealu — v omiki — t. j. v požlabčenju svojih duševnih moči najde. Ali tudi tu je Slovenec vkanjen. On želi, da bi se mu sin samo za dobrega gospodarja v šoli izučil, pošlje pa ga krivo v šolo, v kateri se on za tiste znanstvene predmete pripravljaja, kateri se navadno na vseučilišču nastavlja mislijo, tedaj za bogoslovje, modroslovje, pravdoslovje, vračiteljstvo. Nam treba vendar tudi učilišč, v katerih se ne pripravljaja samo za vseučilišče, ampak takih, ktera učence z vsim zanjem, ktereza za svoje praktično življenje treba, lahko v kratkem času zapusti. Iz onih šol pridejo uradniki, vračniki, učitelji, učenjaki, ali ljudi za vsakdanjo potrebo malo, in narodno gospodarstvo ima iz tega še manje koristi. Nahajajo se tedaj učitelji, kateri celo latinski govorijo, kateri so vendar strašno slabi učitelji, ljudskih šol; nahajajo se ljudje, kateri so gimnazijo svršili, vendar so zlo slabi gospodarji še manj dobri obrtniki, ker se za občno izobraženje pripravljaja posebnega izobraževanja na tanje niso proprijeli. Morala bi se tedaj prilika dati, da se tudi rokodelce, gospodar, obrtnik itd. duševno za svoj stan pripravljaja, in za njega tudi v šoli kaj uči. Zdi se nam naše šolsko stanje, kakor da bi šel kmet zemlje orat, drv podirat, jame kopat, — vse z oralom; ne more se tajiti, da bode povsod nekaj zadela, ali pravega haska si nikder ne naredi. Tako velika množina, ktera za omiko hiti, le skrbi, da od gospodarja živi; ali bogatega gospodarja nam manjka; in omikanim, tako imenovanim „gospodom“ so vrelci potrebnih dohodkov preslabi, da sta drug drugemu na kvar. Zabredemo tedaj v nesrečni labirint, in slišimo povsod taisto tožbo: da nam manjka voditelja, prave praktične omike, ktera bi bila kos, nas srečno na boljše pot izpeljati. Kakor se iz tega vidi, še slovenski kmet ne ve, v katero šolo bi sina poslal, da bi si dobrega gospodarja odgojil; tudi mi mu odgovor moramo dolžni ostati, ker, kakor nam še obče slovenskih šol, ktere bi nam za naj potrebnejše hasnovite bile, manjka, še take šole nimamo, kakor smo v zadnjem članku govorili, da bi šole na narodni podlagi z slovensko učecim jezikom za praktično višjo omiko vredjene biti morale, ampak da še si jih narediti moramo. Ah ker še se zdaj večina ljudi nahaja, katerim so realne šole samo po imenu poznane spomenimo za naprej v obče, da spadajo med srednja učilišča, — ktera stojijo med ljudskimi šolami in vseučilišči, da so tedaj z gimnazijami v eni vrsti. Namen jihov pa je, da se v njih mladež, svršivša nižje šole, podučeva v vsem, kar mu je prihodnjemu izobraženemu državljanu potrebno, s posebnim ozirrom na tiste znanstvene predmete, katerih za svoje praktično življenje naj bolj potrebuje. V red totih, v praktični život segajočih znanosti spadajo matematično-fizikalne znanosti, prirodopis, ločba, mehanika, graditeljstvo, zemljepis, povestnica in risanje; in ker so toti znanstveni predmeti že od davna pod imenom realnih naukov poznani, iz tega ime njihovih učilišč, realne šole, ali krajši realke. (Dalje prihodnjič.)

Srenjske volitve.

IV.

Pritožbe zoper imenik se oznanijo županu. Ta jih razsoduje s 4 možmi, ktere v ta namen izbere srenjski odbor iz celega srenjskega zastopa, Zadnjih osem dni pred volitvijo pa se ne sme v imeniku nič popravljati.

Naj manj 14. dni pred volitvijo ima sedanji župan v svojej srenji razglasiti in oznaniti kdaj, kje in koliko odbornikov se bode volilo.*) Ravno to ima župan ob enem tudi naznaniti političnemu okrajnemu uradu.

Volitev se vrši pred posebno v to sestavljeno komisijo, v kterej sedi župan in 4 zaupanja vredni možje, ktere si župan v ta namen izmed vseh srenjčanov izbere. Nobeden političen uradnik kot tak ni ud komisije; se tudi nima v volitev celo nič vtikati; le gledati sme ali se vse po postavi ravna. V tem oziru so si pri zadnjih volitvah uradniki preveč pravic jemali; da se to ne zgodi tudi pri prihodnjih, naj pazijo županje, odborniki pa tudi srenjčani sami.

Župan kot predsednik komisije ima zbrane volivce o volitvi podučiti in sicer jim ima povedati, komu da daje postava pravico voljenemu biti, komu pa jo zopetjemlje; kako naj vsakdo voli ali imenuje može svojega zaupanja, ter jih konečno opomniti, naj vsakteri ne glede prijatlov in neprijatlov svoj glas da po naj boljše vesti gnumu, o katerem misli, da bode naj boljše skrbel za srenjski blagor.

Če ima srenja troje volivstev, se prične volitev pri tretjem volivstvu, sicer pa pri drugem. Naj prvi glasujejo udje komisije, ako spadajo v dotično volivstvo, potem pa vsi volivci zaporedoma, kakor so zapisani v imeniku in jih ima eden iz volivne komisije k glasovanju klicati.

Kdor je poklican pove po krstnem imenu in priimku može, kateri si želi v srenjski zastop, in sicer naj prvo za odbornike, potem pa za namestnike. V pričo njega še se imajo ti glasovi zapisati v posebno za to namenjen spiseglasov, ki naj se takole napravi.

Spisek glasov

drugega volivstva pri volitvi odbornikov in namestnikov srenje gornograške

Števílo	Volivca		Krstno ime in priimek nasvetovanega za odbornika	Krstno ime in priimek nasvetovanega za namestnika	Opomba
	ime	stan			
1.	Janez Konoplja	posestnik	Jože Divjak Janez Pukšič " Voglar Fr. Banjgerl J. Koprivec Anton Čepek	Miha Dragan Jože Selan Drag. Fajfar	
2.	Franc Pokoren	kmečki sin	Jože Divjak Anton Čepek N. Grablovec		Mesto maloletnega Frc. Pokorna je glasoval njegov varuh Janez Goluf.
	itd.	itd.	itd.	itd.	itd.

Vsaki glas, ktereza kdo dobi za odbornika, se zapiše še v poseben, tako imenovan nasproten spiseglasov.

Koj ko dobi kdo prvi glas, zapiši se njegovu ime in mu pristavi številka 1, kedar dobi drugi glas pristavi številko 2., kedar tretji številko 3., na priliko:

Nasprotni spiseglasov II. volivstva pri volitvi odbornikov srenje gornograške.

Ime nasvetovanega za odbornika	Glasovi	Števílo vseh glasov
Jože Divjak	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29	29
Drag. Ipavec	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18	18
Janez Koprivec itd.	1, 2, 3, 4, 5, 6.	6

*) Taki razglasi bi bili po priliki:

1. Oglas. Podpisani župan daje na znanje, da sta imenika obeh volivstev gornograške srenje dogotovljena in v srenjskej hiši vsakemu na ogled. Tam naj se oglašajo tudi dotične pritožbe, naj kasneje do 24. t. m.

Gornigrad 3. avg. 1867.

Janez Sodec,
župan.

2. Oglas. Podpisani župan daje na znanje, da si bode volila 1. septembra srenja št. jakobska novi srenjski zastop. V ta namen naj

Ravno tak nasproten spisec glasov se napravi tudi za namestnike.

Ko so vsi prišli volivci svoje glasove oddali ima predsednik komisije glasovanje končati, komisija ima po obeh zpiskih glasov pomote popraviti, spiske podpisati, glasove prešteti in novo voljene odbornike in namestnike koj oznaniti.

Zgodovinski spominki za prosto slovensko ljudstvo.

II.

Škofovci.

Spisal

Davorin Trstenjak.

Zunaj Petuja na cesti proti sv. Trojici je ves: Škofovci. Zakaj se ta ves tako veli? Znano je, da je že za Rimljanov bil v Petuji škofovsk sedež, in da so leta 377 arjanski krivoverci. Gotovi nemškega plemena škofa Marka bili pregnali, kterege je krivoveren duhovnik Julian Valens rojen Petujčan bil izdal. Vendar ljudstvo je svoji stari katolški veri zvesto ostalo, Juliana Valensa iz škofovskega sedeža vrglo, in sopot pravovernega Marka nanj postavilo. Gotovi so tistega leta vse mesto razdjali. Škof Marka in celjski škof Tenaks sta bila leta 381 na cirkvenem zboru akvilejskem. Obe škofiji ste pozneje nehale, celjska je prišla pod oglejskega višjega škofa, petujška pa pod saleburškega. Leta 982 je cesar Otto II. v mestu Tarentu na Laškem podpisal pismo, v katerem je saleburškemu škofu poklonil mesto, mestno okolico, cirkvo in pa mavto petujško. Postali so sosesčanje škofovi podložniki, zato so dobili ime: Škofovci.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Št. 31. Korinta velika bela, grosse weisse Corinthe, weisser Aspirant, Kernloser, fr. Bordelais, Corinthe blanc, lat. Sapidusia corinthiaca, vitis sine mulcis.

Trs srednji; listje skoraj kakor belinsko, bolj veliko in ravno; grozd mal, vejast; jagode drobne brez pešek.

Vrednost. Korinta je naj bolj na Grškem in na Jonskih otokih doma, od koder dobimo sladko suho grozdčice, suhino (Weinberl); v naših krajih ne postane tako sladka in se ne izplača je saditi, ker le stari trs rodi. Mislim ne bo odveč nekaj natančnije od nje zvediti. Samo na otoku Zanti pridelujejo na leto čez 10 milionov vaganov suhega grozdčica ali sušcev, ona od narave zapušene prebivalce sama živi. Blizo pred 300 leti je ova trta prišla iz Korinta na otok Zanto, kder ji je zemlja posebno služila. Trs se nizko s koli podpira, poganja globoko korenine in postane v 8. leturodovit in je lahko čez 100 let star. Jagode niso debelejšje, kakor našega ribeza ali kresnega grozdčica so rjavordeče, in brez pešek, in tudi silno prijetne za zobanje, še prav zdrave za bolne. Trta se močno gnoji, pred zimo okoplje, sušca obreže, maja oslajša cvetje z izvrstno vonjavo prvič deželanu trud, konec julija je branje, in grozdje se na solnce na posebni prostor na tanko za sušenje polaga. Ni večje skrbi za otočana, dokler se grozdje suši, zakaj deževje more celi pridelk pogubiti. Kedar je grozdje lepo suho, se jagode odbirajo in v vrečah v zaloge, seralje imenovane, spravljajo, naj večja taka zaloga nima več kakor 3—400.000 vaganov sušcev, kateri se potem v sodcih na morje spravljajo. Tudi nekako rdečkasto in zdravo vino se iz grozdja dela, je gosto in izvrstno želodčno krepčalo. Bog vas živi Zancani!

(Dalje prihodnjic.)

Domače stvari.

Ktera klaja je za svinje naj boljša? Angličan Beaver, oseba in svinjerejstvu dobro znana, piše o različnem rejenju se snidejo volivci drugega volivstva ta dan ob 9. uri zjutraj; in volivci prvega volivstva ob 2. uri popoldne v srenjskeji hiši.

Vsako volivstvo voli po 6 odbornikov in po 3 namestnike.

Županija št. jakobska 16. avgusta 1867. Franc Banjgerl, župan.

svinj in ktera reja bi za svinje naj pripravniša bila. Če rediš svinje s fižolo, bode meso trdo, nima dobrega okusa in želodec teži; če hraniš svinje s krompirjem, bo meso prerahalo, brez okusa, lahko in zgubi veliko pri kuhanju; zatorej tudi ne velja meso naših svinj toliko, kakor angleških; po njegovem računu imajo angleške svinje skoraj za peti del boljše meso. Meso z detelo rejenih svinj je žolto, nima nič v sebi in je slabega okusa, z želodom rejenih trdo, pa vendar lahko in nezdravo. Ravno tako, če rediš svinje z oljnim drozjem ali z mlado setvijo, bode meso rahlo, masnatno in malo bolje kakor meso crknjene živali, in zadnjič če jih hraniš z mesenimi ostanki bode meso neprijetno sladko, mehko se rado slini, in dobi tudi neprijeten oster okus. Proti temu je rejenje z mlekom boljše kakor vsaka druga hrana ne samo, kar se tiče okusa, temuč tudi jedernosti in teže mesa, kajti nobena klaja ne da tolike teže, kakoršno dobijo v razmeri z mlekom rejene živali; zatorej so pleča svinj, ki so se v mlekarijah pitale, mimo vseh drugih naj boljša. Vrh tega je dokazano, da se svinje s samim mlekom, brez dodatka druge hrane, lahko popolnoma izpitajo, kakor se tudi v angleških mlekarijah zares godi. Naj bliže temu pride z rnjem in posebno s koruzo pitano svinsko meso in je skoraj enake dobrote, in sicer je grah, oves in ječmen naj pripravniše zrnje za klajo.

Neueste Erfind.

Kteri čas po zimi drevje cepiti, pelcati bi bil naj boljši? Dr. Müller v Genthinu je skušal in se prepričal, da se lahko cepi brž v jeseni po prvi slani, ko listje iz dreves pade, on je cepil, kakor je mraz pripuščal od mesca decembra do marca in vsi cepiči so se prijeli. — On se je prepričal, da zgodnje cepljenje ima posebno dober vspeh pri drevju, ktero ima koščičasti sad, kterege sok v sebi ima klej. Kajti, če se tako drevje prepozno cepi, kader se že sok iz njega cedi in suši, brani ta vlačni in trdi klej, da se sok ne more pretakati in cepiči se ne morejo prijati. Če se pa v zimskem času tako sadovno drevje, ktero ima namreč koščičast sad, cepi, se pelcarji taki primejo, in to je še važnejše, da se skusi.

(Zeitschr. f. Land- u. Forstw.)

Dopisi.

Iz Haloz. R. B. (*Gibanje „družbe sv. Mohora“ med narodom*). Naš pokojni Slomšek so mnogo mislili, kako bi se dalo napraviti društvo, imajoče namen med slovensko ljudstvo širiti pobožne in podučne knjige, da se narod tudi v nižih plasteh privaja čisti, na pravičnem in krščanskem stalu počivajoči omiki; toda ni se mogel mahoma najti način, ni se mogla pripraviti primerna struga, pu kateri se bistrost obširno steka v sreca slovenska, dokler društvo ni bilo osnovano po sedanjem kolomeru. Da je mogoče našemu preblagemu rajnemu očetu iz groba se vzdignoti, ter se jim v roke dati letošnji „Koledarček“ družbe sv. Mohora, kažoči prek sedem tisoč mohorjanov, gotovo bi radostni z genjenim srcem vzdihnoli: „Nisem na pečino sejal, nego na rodovitno zemljo, blagi narod slovenski! rad jemlješ zdravo dušno hrano, hvala Bogu, da so poslani možje, kateri ti jo dele. Blagoslov nebeski rosi obilno na vrle Slovence; prosil bodem neprenehoma vsemodrega vladarja za dušni razvoj in napredek.“ Smemo se res ponašati da z naglimi koraki napredujemo, kakor malokteri narod, a kamo tega, da so nam povoljnije okolnosti.

Razgledimo pohiteh, v kaki razmeri se udeležujo Slovenci tega neprecenljivega zavoda. Goriška vladikovina je od lani poskočila za 281 družbenikov, t. j. od 704 na 985. Hvale vreden napredek; najslokša je dekanovina Gradiška imajoča dva duhovnika, 1 učitelja in 1 jetnika v tem društvu. Ne šteje li vsa dekanovina več dušnih pastirjev? ali kako se ondi pojmeva pastvirstvo? Jetnik je mohorjan duhovnikov pa se mnogo pogreša, češ, da je omika jetniku potrebnejša. — Krška je lani štela 769, letos 953 m.; tudi velja za Koroško, kjer se neizmerno slabo ozir jemlje na nas in lagodno goji slovenski živelj, tlači pa na vso moč. Najhuje strada Zilska dolina, menda je ponemčena. — Trška se je povzdignola od 158 na 439 m. Slava! dasiravno še kaže široke rečine. Sila potrebno je ondi vabiti ljudstvo, naj se dolže bolje zaveda, da ga ne poplavi Laštvo. Ljubljanska vladikovina javlja lani 1162, letos pa 2206 m. Razložek v napredku je razmerno najmenjši oziroma na veliko vladikovino, ki seže prece prek 500.000 duš, in pomisliti je treba, da ljubljanska dekanovina sama, stopivša od 260 na 529 m. (Ljubljana okoli 400) znaša skoro polovico družbenikov; kaj ovira napredek?

Mislili smo, da gotovo ostane na vrhunci, toda letos jo je nadkrilil beli „Labod“. — Ogromni skok je učinila labodska vladikovina, namreč od 1128 na 2395 m. Vidite li, kaj pomaga dobra volja in gorečnost? Lani smo prose nagovarjali naše vrlo in narodno duhovništvo: trsimo se in prekosimo Kranjsko, in eto ti slavlja nad njimi za 233 m., čeravno imamo prek 100.000 menje duš. Presrečna hvala vam mili in delavni bratje! to je navor, kateri oblaži naše nam zročene ovčice, ter pregradi, da jih volkovi ne pogoltajo. V tej meri naprej, in zagotovim, da bode labod prihodnje leto prepeval o 3000 mohorjanov. Ne vemo, zakaj slavno društvo ni razpozlalo knjig v zabojih kot blago; po takem bi mi Haložani bili plačali 1 gld. in kakih 20 kr. sedaj pa so znašali potroški okoli 15 gld.; veliki zavitek se spregloje, knjige raztrgajo, če ne pozgubé.

Naposled prosimo vse slovenske rodoljube in prijatelje našemu narodu, zlasti duhovnike, naj pospešujejo ta zavod na vse kriplje, in v kratkem doženemo dotle, da našemu ljudstvu ne bode vrstnika v Avstriji glede na krščansko-narodno omiko. Vsemogočni Bože! ti pa deli obilno svoj blagoslov!

Iz Maribora. Dne 25. t. m. bode v čitavnici beseda, gledišna igra „Strup“ se bode igrala, potem je ples. Začetek ob 8mih zvečer. Predsedništvo.

Novičar.

„Reform“ omenjuje v 31. list. poslednjih dogodov v Pragi in Ljubljani ter konečno pravi: „Tudi mi grajamo ruske demonstracije, ponavljamo pa ob enem resni opomin do avstrijske vlade, da vsa preventivna in represivna sila ne bode v okom prišla tem homatijam; dajte tudi Slovanom, kar Slovanom gre, in to brž in vseh nezgod bode hipoma konec.“

— Veliki junak, vojvoda Mirko Petrovič, predsednik starešinstva črnogorskega, oče vladajočega kneza Nikole Petroviča, kterega pozna cela Evropa po hrabrosti jegovi in pesmih junaških jegovih, vmrl je 1. t. m. za kosterlo, še le 47 let star. Za Mirka po pravici joče vsa Črnogora in žaluje ž njo celo Slovanstvo, le Turki se veselijo, da je Črnogora zgubila v tej važni dobi takega junaškega vodja.

— Dalmatinsko-Hrvaško-Slavonska dvorna kancelarija je 16. julija vladiku J. Strossmayer-ju poslala okolnik, v kterem je duhovnim in učiteljem ostro prepovedano vdeležiti se pri dijaškem shodu v Belgradu. Dvorska kancelarija je namreč prepričana, tako se glasi okolnik dalje, da bi se tudi ta priložnost za „vsakovrstne“ agitacije rabila, kakor se je to zgodilo v Moskvi, kder so „žalibog“ tudi duhovni zraven bili. Dvorna kancelarija je zatoraj razposlala ukaz, kteri prepoveduje dijakom potovanje v Belgrad. Pa ukaz se je zdaj tudi razširil na duhovne in učitelje.

— Iz Amerike se je telegrafovalo, da je truplo cesarja Maksa že izročeno pruskemu poslancu baronu Magnus-u in da se bo odpeljalo v Evropu. „Navara“ (ladja) je šla po nje. Če je res!

— Dunajski časnik „Wiener Ztg.“ je oznanil mnoge, kteri so spet dobili visoke službe v trojedini kraljevini, kar je gotovo posledek potovanja barona Rauch-a na Dunaj; med ostalimi tudi siedeči: Emerih žl. Bogovič, kteri je leta 1845. pri prvem spopadu med narodnimi in madžarini bil prvim vodja in kteri je zdaj razkačen madžaron, je imenovan za velikega župana zagrebaške županije. Svetovavec banalskega stola Aleksander Šuljok je imenovan za dvornega svetovavca pri krlj. Hrvaško-slav. septemviralnem stolu in za septemvira; svetovavec banalskega stola Karl žl. Koritič za predsednika imenovanega septemviralnega stola; viši državni pravdnik Klemens Celebrini za predsednika zagrebaške krlj. župniške sodnije; svetovavec banalskega stola Andrej Gostiša za predsednika kr. župniške sodnije v Varaždinu, častni svetovavec banalskega stola in sodniški prisednik Karl žl. Švagel v Varaždinu, za svetovavca banalskega stola, — in svetovavec banalskega stola g. Jožef žl. Žuvič za višega državnega pravdnika. Za ravnatelja denarničarstva v Hrvaški in Slavoniji je imenovan Anton žl. Vakanovič, kteri je dozdej bil kralj. katedralni fiškal; temu se je dala čast in plača oddelnega svetovavca prvega razreda. Kolikor so nam ti gospodje poznani, so vsi prijatelji Madžarov.

— Časnik „Zukunft“ piše: Avstrija mora svojim deželam in narodom podariti obširno politično in narodno

samozakonstvo (autonomijo), mora historična prava spoštovati in spet postati to, kar je že enkrat bila: Država držav, kakor je jo že imenoval cesar Franc I. leta 1806.

— Iz Dunaja se je pisalo „Narod. list.“ da je v ministerskem posvetovanju sklenjeno, da se ne bode razpustil samo državni zbor temoč tudi vsi deželni, ko boste naj hitrej zborni deputaciji svoje razprave dovršile. To bi bilo sopen lepo plačilo nekterem, ki so tako lepo bogali.

— Lepe polovice! Potrjuje se, da Madžari na splošne zadeve nočejo več priplačevati nego samih 25 odstotkov ali jedno četrtino! Z cislajtanske strani jih hočejo pripraviti vsaj k 33 odstotkom ali k tretjini! Madžari znajo pač računati. Za kar se jim olajša, za to se nam oteža. Za denar drugih je pač dober kup živeti. — To so nasledki hvaljenega dualisma!

15. t. m. je celo pogorelo velika in lepa stolna cerkev ali tako imenovana cesarska stolna cerkev v Frankobrodu. Ogenj je izišel v neki veliki pivarni blizo cerkve. Pogorelo je tudi mnogo drugih hiš.

— (O dopolnovanju vojske.) C. k. notrajno ministerstvo je ukazalo, kakor se pravi v dogovoru z vojaškim ministerstvom, da se paragrafi 18. do 21. postave o dopolnovanju vojske naj vstavijo; po imenovanih paragrafi in po cesarskem ukazu od 28. decembra 1866 se namreč tudi morejo k vojakom vzeti in vvrstiti uradniki, doktori, profesori, učitelji in dijaki; dalje da imenovane vrste ljudi, kteri so že k vojakom vzeti, se ne smejo zdaj niti k vojaškim vajam niti v vojaško službo sklicati. Prihodnjic se tedaj imenovanih vrst ljudi tako dolgo ne bodo smeli k vojakom jemati, dokler ne bo spet drugače ukazano. Če pa kteri imenovanih k vojakom vzeti hoče v vojaško službo stopiti ali se v vojaščini vaditi, se mu to mora dovoliti.

— Baron Rauch je bil pred kratkim na Dunaju. — On ima zdaj oblast vsakemu službo vzeti ali dati, kakor mu je volja t. j. v trojedini kraljevini!

— Pravi se da tudi Srbski knez dojde v Solnograd.

Slovenske pesmi. Sklenil sem svoje „Slovenske pesmi za en glas in glasovir“ dati na svitlo. Da jih pa zamorem svojim sorojakom kolikor mogoče po nizki ceni prodajati, poprosim častite čitalnice in druge slovenske rodoljubne družbe, da v razposlane naročilne liste imena naročnikov nabirajo, tajiste potem meni nazaj pošljejo, in ob svojem času naročene iztise med naročnike blagovoljno razdelijo. Tisk bo črez 6–8 tednov končan.

En iztis, 16 tiskanih strani v veliki za glasovir navadni obliki z lepim zavitkom velja 60 kr.

Dr. Benjamin Ipavec v. n. Gradcu.

Tržna cena

pretekli teden.

	V Varaždinu		V Mariboru		V Celju		V Ptujju	
	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.	fl.	k.
Pšenice vagan (drevenka)	4 50	4 35	5	—	4	30	—	—
Rži	2 90	2 85	3	10	3	—	—	—
Ječmena	2 30	2 26	3	50	2	60	—	—
Ovsa	1 40	1 45	1	60	1	30	—	—
Turšice (kuruze) vagan	3	—	3	5	3	40	3	20
Ajde	2 50	2 80	3	60	—	—	—	—
Prosa	2 40	4 80	3	50	—	—	—	—
Krompirja	1 30	—	85	—	1	—	—	—
Govedine funt	—	16	—	22	—	22	—	22
Teletine	—	20	—	24	—	24	—	26
Svinjetine črstv funt	—	24	—	24	—	24	—	24
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	8 50	—	—	6 90	7	80	—	—
„ 18" „ „	—	—	4 36	—	—	—	—	—
„ 36" mehkih „	5 50	—	—	5	—	5 90	—	—
„ 18" „ „	—	—	3 10	—	—	—	—	—
Oglenja iz trdega lesa vagan	—	80	—	40	—	40	—	40
„ „ mehkega „ „	—	60	—	30	—	40	—	35
Sena cent	1	—	70	—	70	—	95	—
Slame cent v šopah	1 10	—	80	—	45	—	80	—
„ „ za steljo	—	80	—	50	—	40	—	60
Slanine (špeha) cent	36	—	40	—	40	—	40	—
Jajec, šest za	—	10	—	—	—	—	—	—

Cesarski zlat velja 5 fl. 96 kr. a. v.

Ažijo srebra 122.50.

Narodno drž. posojilo 67.—

Loterijine srečke.

V Gradcu 14. avgusta 1867: **1 69 68 17 80**

Prihodnje srečkanje je 24. avgusta 1867.